

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کاربرد مددکاری گروهی و
جامعه‌ای
در مددکاری اجتماعی ایران
(کار با گروه و کار با جامعه)

تألیف:

محمد رضا رنجبر

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

دانشکده پیراپزشکی

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۶

رنجبر، محمدرضا، ۱۳۲۶

کاربرد مددکاری گروهی و جامعه‌ای در مددکاری اجتماعی ایران

(کار با گروه و جامعه) / محمدرضا رنجبر.

تهران: آوای نور، ۱۳۹۰

۲۲۴ ص.: مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۱۳-۵۸-۸

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

مددکاری اجتماعی - - ایران

فعالیت های اجتماعی - - ایران

مددکاران اجتماعی فعالیت های اجتماعی

۳۶۱/۳۰۹۵۵

HV۴۰/۸/الف/۹۱۳۹۰

۲۵۰۲۶۹۸

شماره کتابخانه ملی:

کاربرد مددکاری گروهی و جامعه‌ای در مددکاری اجتماعی ایران

(کار با گروه و جامعه)

تألیف: محمد رضا رنجبر

ناشر: انتشارات آوای نور

چاپ سوم ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۱۳-۵۸-۸

● تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۱۶۰۰۰ تومان

«فهرست مطالب»

مقدمه ۱۳

مددکاری گروهی (کار با گروه)

۱: واژه‌شناسی گروه ۱۹

تعریف گروه ۱۹

گروه Group ۲۰

گروه اجتماعی Social Group ۲۰

مددکاری گروهی Group Social Work ۲۰

گروه و مددکاری گروهی از دیدگاه نویسنده (مؤلف) ۲۰

مددکاری گروهی ۲۲

۲: ویژگی‌های گروه ۲۳

۳: ویژگی‌های یک گروه کارآمد و عواملی که ... ۲۵

ویژگی‌های یک گروه کارآمد ۲۵

عواملی که سبب اثربخشی در گروه می‌شود ۲۶

۴: گروه‌ها برای اعضاء خود چه کار می‌کنند؟ ۲۹

۵: علل جذب افراد در گروه ۳۱

چرا افراد به گروه‌ها می‌پیوندند؟ ۳۱

۶: انواع گروه ۳۵

۷: مراحل تشکیل گروه و پیشرفت آن ۴۱

۴۷	اهداف مددکاری گروهی
۵۱	اصول عمومی در مددکاری گروهی
۵۱	اصول عمومی در مددکاری گروهی
۵۳	محاسن، اهمیت و ارزش‌های مددکاری گروهی
۵۳	محاسن، اهمیت و ارزش‌های مددکاری گروهی
۵۷	نقش‌های افراد در گروه
۵۷	نقش‌های افراد در گروه
۵۸	نقش مددکاری گروهی در رابطه با افراد مثبت
۵۸	نقش مددکار گروه در رابطه با افراد مشکل‌آفرین
۶۱	روش‌ها و مهارت‌های، مددکاری گروهی
۶۱	روش
۶۲	انواع مهارت‌ها
۶۳	نقش مددکاری گروهی در مهارت‌های زندگی
۶۳	تعریف مهارت‌های زندگی
۶۳	انواع مهارت‌ها و نقش مددکاری گروهی در فراگیری آن‌ها
۶۶	اهداف عمده مددکاری گروهی در رابطه با مهارت‌های زندگی
۶۷	کسب مهارت برای پیدا کردن هدف در زندگی
۶۸	خصوصیات یک هدف خوب
۶۸	فراگیری مهارت‌های تفکر نقاد و خلاق در مددکاری گروهی
۶۸	تفکر نقادانه
۶۹	نتیجه‌گیری
۶۹	راه‌های توسعه تفکر نقادانه
۷۰	گروهی از مهارت‌های خلاقیت و موانع آن و نقش مددکاری گروهی
۷۰	موانع خلاقیت

- ۱۴: تیم چیست؟ تفاوت آن با گروه در کجاست؟ ۷۳
- تعریف تیم ۷۳
- تفاوت بین تیم و گروه ۷۳
- ۱۵: مددکاری گروهی در سازمان‌ها ۷۷
- نکات مهم جهت یادآوری ۸۰
- انواع مددکاری گروهی (گروه‌های مددکاری اجتماعی) در سازمان‌ها ۸۱
- ارزیابی مددکاری گروهی از فعالیت‌های انجام شده ۸۵
- یادآوری‌های مهم برای مددکاران اجتماعی ۸۶
- تشکیل مددکاری گروهی به هنگام بحران در سازمان (مدیریت بحران) ۸۶
- انواع گروه‌ها در درمانگاه‌ها ۸۸
- تشکیل گروه معتادین برای درمان سرپایی ۸۹
- تشکیل گروه‌های مشاوره ازدواج در درمانگاه ۹۰
- انواع گروه‌ها در بخش‌های روانپزشکی ۹۵
- اهداف گروه‌های مددکاری اجتماعی در ۹۶
- مددکاری گروهی در زندان‌ها ۹۹
- نکات مهم و قابل یادآوری ۱۰۰
- یک اصل مهم در مددکاری گروهی ۱۰۱
- ۱۶: چهره در رفتارشناسی افراد در گروه ۱۰۳

مددکاری جامعه‌ای (کار با جامعه)

- مقدمه مددکاری جامعه‌ای ۱۰۹
- ۱: تعریف مددکاری جامعه‌ای ۱۱۵
- تعریف مددکاری جامعه‌ای (کار با جامعه) ۱۱۵
- تعریف مددکاری اجتماعی ۱۱۵
- هدف از مددکاری اجتماعی ۱۱۵

- ۱۱۶ مددکاری جامعه‌ای چیست؟
- ۱۱۷ ۲: اهداف مددکاری جامعه‌ای
- ۱۱۷ تعدادی از اهداف مددکاری جامعه‌ای
- ۱۱۹ ۳: فرضیه‌های مددکاری جامعه‌ای
- ۱۱۹ فرضیه‌های مددکاری جامعه‌ای
- ۱۲۵ ۴: مراحل اجرایی مددکاری جامعه‌ای
- ۱۲۵ مراحل اجرایی مددکاری جامعه‌ای
- ۱۲۸ مشارکت جامعه
- ۱۲۸ آثار و نتایج حاصل از مشارکت جامعه در امور
- ۱۲۹ ۵: عناوین در مددکاری جامعه‌ای (کار با جامعه)
- ۱۳۹ ۶: روش‌های مددکاری جامعه‌ای
- ۱۴۳ ۷: مراحل شروع مددکاری جامعه‌ای
- ۱۴۳ مراحل شروع مددکاری جامعه‌ای
- ۱۴۷ ۸: سازمان بخشی جامعه
- ۱۴۹ ۹: پاره گروه‌های موجود در جامعه و ...
- ۱۵۳ ۱۰: مددکاری جامعه‌ای در روستا
- ۱۵۷ ارزش‌های اجتماعی
- ۱۶۷ ۱۱: طرح ملی سامان‌دهی متکدیان در ایران و ...
- ۱۶۷ تعریف تکدی
- ۱۷۱ مراحل اجرایی طرح
- ۱۷۴ وزارت بهداشت
- ۱۷۵ شرح وظایف آموزش و پرورش
- ۱۷۵ شرح وظایف وزارت جهاد و کشاورزی

۱۷۷	تبصره
۱۸۱	پرسشنامه هنگام اجرای طرح
۱۸۵	۱۲: نقش مددکاری جامعه‌ای در کاهش فقر در ایران
۱۸۶	فقر مطلق، فقر نسبی
۱۸۶	فقر نسبی
۱۸۷	خط فقر
۱۸۷	گستره فقر
۱۸۸	فرهنگ فقر
۱۸۸	ویژگی‌های فرهنگ فقر
۱۸۸	ویژگی‌های اجتماعی
۱۸۹	ویژگی‌های روانی
۱۸۹	ویژگی‌ها و نشانه‌های فقر
۱۹۱	فقر و نابرابری‌های اجتماعی
۱۹۱	طبقه اجتماعی
۱۹۱	نقش‌های اجتماعی دو نوعند
۱۹۲	جامعه‌های متجانس
۱۹۲	جامعه‌های نامتجانس
۱۹۲	فقر و کم‌هوشی و نقش مددکاری جامعه
۱۹۶	فقر و آسیب‌های مغزی و نقش مددکاران اجتماعی
۱۹۷	فقر و گرسنگی و نقش مددکاری اجتماعی در کاهش آن
۱۹۷	رژیم غذایی
۱۹۷	فقر غذایی
۱۹۸	گرسنگی عصبی
۱۹۸	گرسنگی مخفی

۱۹۹	جسم و روان انسان گرسنه
۱۹۹	احساس فقر و گرسنگی و نقش مددکاران اجتماعی
۲۰۰	نقش مددکاران اجتماعی در این مرحله
۲۰۰	گرسنگی حاد
۲۰۱	گرسنگی مزمن
۲۰۱	پیشنهادات عمده مددکاری اجتماعی برای کاهش فقر در جامعه
۲۰۳	راه کارهای عملی برای ایجاد کار و کاهش بیکاری و ...
۲۰۵	مواد قابل بازیافت
۲۰۷	انواع انرژی
۲۱۰	اقتصاد مبتنی بر توان بخشی معلولین جسمی، جسمی ...
۲۱۰	توان بخشی چیست؟
۲۱۱	توان بخشی مبتنی بر جامعه
۲۱۱	حرکات جمعیت و فقر
۲۱۳	۱۳: طرح کیس های فرضی جهت تمرین کار عملی در کلاس درس
۲۱۶	بررسی های مددکاران اجتماعی در دو مرحله صورت می گیرد
۲۲۳	منابع

به نام یکتای بی‌همتا

بیا بید سوزنی به دست گیریم تا پارچه‌ای را که پاره شده است بدوزیم، نه
چاقویی که آن را ببریم.

نی برای فصل کردن آمدیم

ما برای وصل کردن آمدیم

مقدمه

جهانی که در آن زندگی می‌کنیم، جهانی است که به صورت آگاهانه و با انتخاب و یا ناآگاهانه و بدون انتخاب برای زیستن در نظر گرفته‌ایم. حال اگر سعادت همیشگی بخواهیم، مطمئناً نصیب ما همان خواهد شد و اگر عکس آن را که شکل بد زندگی می‌باشد برگزینیم، سهم ما، همان خواهد بود. اعتقاد بر آن داریم که ایمان زیربنای موفقیت است. عقایدی که به آنها ایمان داریم، برداشت‌های سازمان‌یافته خاصی است که آنها را احساس و درک می‌کنیم. این که زندگی را چگونه نگاه کنیم و به چه ترتیب زندگی کنیم، ایمان است که نیروهای مغزی ما را به کار می‌اندازد یا از فعالیت بازمی‌دارد. پس باید دریابیم که چه باورهایی ما را به هدف‌های ایده آلمان، راهنمایی می‌کند و لازم است که اهدافی برای خود انتخاب کنیم و برای رسیدن به آنها دست به عمل بزنیم. باید متوجه باشیم که در راه‌هایی که انتخاب کرده‌ایم، به چه نتایجی دست یافته‌ایم، و اگر نتوانسته‌ایم موفق شویم، قدرت انعطاف‌پذیری داشته باشیم که اگر به خطا رفته‌ایم، موقعیت خود را بازیابیم و برای رسیدن به مقصود، دوباره قدم برداریم. ضمن این که قبول کنیم که اگر چنین باوری نداریم، آن‌ها را به دور افکنیم و عقاید تازه را جایگزین آنها نماییم. و این یعنی همان تغییر و دگراندیشی نسبت به باورهای گذشته. گاهی در زندگی گرفتار باورهای غیرواقعی می‌شویم و زندگی خود را بر پایه‌های این باورهای خیالی بنا می‌نهمیم که، از حقیقت دنیایی که در آن زندگی می‌کنیم بی‌خبر می‌شویم و نمی‌دانیم که در نیم‌دایره محدب قرار گرفته‌ایم یا در نیم‌دایره مقعر آن.

این که متوجه شویم که عقاید و باورهایمان درست هستند یا نادرست، نیاز به افرادی متخصص داریم که قبل از آن که باورهای درست را به ما بیاموزند، به ما بفمانند که در عقاید

غلط و در میان تارهای تنیده عنکبوتی دست و پا می‌زنیم. با شناخت این وضعیت متوجه اشتباه خود شده و درصدد چاره برای پیدا کردن راه اصلی می‌شویم. وقتی زندگی ما، پس از شناخت مسایل اصلی و پیدا کردن راه‌حل، بارور گردید، احساسمان نسبت به همه مسایل زندگی عوض خواهد شد.

مددکاری اجتماعی از طریق روش‌های گروهی و جامعه‌ای، سعی دارد که جامعه را که از حقایق امورات زندگی بی‌خبر هستند، آگاه سازد، تا بتوانند خط منحنی را به صورت مقعر مشاهده کنند و نسبت به طرف منحنی محدب و مسایل ناشی از آن آشنا شوند.

با استفاده از این روش‌های گروهی و جامعه‌ای، دریچه‌های ذهن به روی عقاید و امکانات وسیع باز می‌شود و همیشه برای فراگیری مطالب تازه‌تر آمادگی پیدا می‌کنند و نسبت به تغییر برای زندگی بهتر، مقاومت نخواهند کرد. مددکاران اجتماعی معتقدند که بهره‌گیری از این روش‌های نوین سبب می‌شوند که جامعه استعدادهای خود را بهتر و بیشتر بشناسد و به کارگیری اقدامات وسیع‌تر را پذیرا باشند.

آن چه در این کتاب می‌آید، تلاشی است ناچیز در جهت معرفی دو روش عمده از مددکاری اجتماعی به نام‌های مددکاری گروهی (کار با گروه) و مددکاری اجتماعی (کار با جامعه) که تاکنون در کم‌تر سازمانی به اجرا درآمده است. (شاید هرگز)

مؤلف علت عمده عدم اجرای این دو روش را در جامعه، عدم آشنایی سازمان‌ها با اثرات بسیار سازنده و مزایای کاربردی آن می‌داند، زیرا اگر به اهمیت آن پی برده شود، راه موفقیت را شناخته و قدم‌ها و جهش‌های اساسی، در جهت پیشرفت برداشته خواهد شد. در واقع دو گرایش علمی و عملی بسیار نیرومند و حیاتی که تاکنون به رسمیت شناخته نشده و پایگاه اساسی و مستقلی برای خود پیدا نکرده است و فقط در کلاس‌های درس دانشگاهی مطرح شده و بعد از اتمام دوره درسی، شاید برای همیشه فقط در اذهان مددکاران اجتماعی باقی مانده است، زیرا زمینه‌ای برای عملی کردن آن در جامعه به وجود نیامده است.

اگرچه قبول داریم که در توصیف و ارائه آموخته‌هایم برای دیگران ناتوان هستیم، اما سخت آرزومندم که میزان آگاهی جامعه را در زمینه شناخت ارزش کار مددکاران اجتماعی برای این دو روش، در سازمان‌ها ارتقاء داده تا با شیوه‌های بهتر و مؤثرتری بتوانند از اندیشه و فکر و خلاقیت و نوآوری این افراد مبتکر و خلاق و حرفه‌ای استفاده کنند. مؤلف براین تصور است

که اگر مددکاران اجتماعی، ضمن داشتن دانش نتوانسته‌اند موفقیتی حاصل نمایند، بدون تردید نخواسته‌اند و زمینه را فراهم نکرده‌اند، زیرا هیچ کس نمی‌تواند دیگری را متحول و دگرگون سازد مگر آن که خود بخواهد. در حالی که ضمیر تحقق نیافته انسان‌ها نیاز به آشکار شدن دارد. پس اگر انجام نشده، ما بودیم که انجام ندادیم. با توجه به این که به خوبی آگاه هستم که کتاب‌هایی که در زمینه‌های مددکاری کار با گروه و مددکاری کار با جامعه توسط اساتید اندیشمند نگارش گردیده، می‌توانند نیازهای دانشجویان عزیز رشته مددکاری اجتماعی را تأمین نمایند، کم‌تر به موارد تئوری پرداختم و بیشتر سعی کردم به جنبه‌های عملی و کاربردی این دو روش در سازمان‌ها بپردازم. (با توجه به تجربه‌ای که در بعضی از سازمان‌های نفتی در جنوب ایران پیاده کرده‌ام).

مطالب عمداً جای سؤال زیادی دارند که لازم است در کلاس درس با اساتید محترم مطرح و به بحث پرداخته شوند.